

asemenea părintelui casei, care cu dor se reîntoarce la ai săi, astfel află învățătorul la fie-care pășire în mijlocul elevilor săi alinare și mângâiere sufletească.

„Unde este comoara voastră, acolo e și inima voastră“.

Adese-ori însă cărările învățătorului sunt presărate cu spini.

Nenumărate fatigii ale soții sale îl provoacă la luptă continuă în contra scăderilor omenești.

În lumea deșartă de iubire, afli prea puține din adevăratele bucurii. De aceea aleargă la soții, ței de chiemare, cari sunt de un cuget cu tine și simțesc împreună cu tine.

Cel ce se subtrage fără cauză întemeiată dela întruniri și conferințe, acela se lipesc de unul dintre cele mai puternice mijloace, merit a-i îmbogăți cercul cunoscințelor și al esperințelor și prin aceasta a-i ridica valoarea personală și vază oficiului său.

Aducătoare de roadă sunt însă întrunirile numai în acel cas, decă aci își va avea locul buna înțelegere, încrederea reciprocă, comunicațiunea cât mai vie spirituală, iar mai pre sus de toate iubirea frățască nefățărută.

Iubirea este pecetea perfecțiunii. De aceea — prețuți colegi — prin iubire nefățărută să, fim uniți în cuget și simțiri. Atunci vom afla și în acest cerc adevărata fericire și mângâiere sufletească. Pentru că :

Unde este comoara noastră, acolo e și inima noastră.

Cu aceste am onoare a declara adunarea gen. deschisă.

După deschiderea adunării președintele salută cu toată căldură pe P. C. S. D. Protosincol *Dr. Iosif T. Badescu*, reprezentatul Venerabilului Consistoriu diecesan, pe Mgn. Sa d-l inspector școlariu *Ludovic Sandor* și pe oaspeți.

Cuvintele deosebit de frumoase au secerat aclamări sincere de „să trăiască!“

Prea Cuvioșia Sa Domnul Protosincol *Dr. Iosif Traian Badescu*, răspunde la căldurosul salut cam cu următoarele :

— Înainte de toate își împlinesce o datorință. P. S. Sa Domnul Episcop diecesan l-a însărcinat să comunice adunării cât de mult îl doare, că nu poate lua parte la această adunare, dar trimite adunării binecuvântarea sa arhierescă și dorește, ca lucrările adunării să fie urmate de binecuvântarea ceriului.

Împlinind această datorință se adresează către adunare, relevând cuvintele s-tei evanghelii ale zilei : „Arătatu-s'a imperăția ceriului omului-impărat“ etc. și află, că nu e întemplantare ci chiar o indigetare a Provedinței, că tocmai în ziua acestei evanghelii se ține adunarea învățătorilor.

Au fost timpuri grele, când ori-ce mișcare ne-a fost imposibila, astăzi au trecut acele vremuri. Astăzi putem să ne mișcăm liberi, astăzi avem instituțiuni sublime culturale și numai dela vrednicia noastră depinde, ca aceste să fie la înălțimea chemării.

D-voastră, d-lor învățători, sunteți servitorii omului-impărat, trimiși să cheinați — vorbind cu cuvintele s-tei Scripturi — la ospet pe fiii poporului nostru. D-voastre aveți să grijiți, ca fiii poporului să iee cu vrednicie parte la ospet, ca prin înaintare în cultură și morală să ajungă la fericire pământească și lumescă.

E grea chemarea și nu vă puteți scusa, că unul nu a venit la ospet fiind-că nu a avut haină. D-voastre sunteți răspunzători de haină, ca toți să se prezente în mod demn la masa de ospet.

Avem instituțiuni frumoase, dar aceste numai atunci își vor atinge scopul, când noi și D-voastre ne vom împlini datoriua.

Toți avem să sprijinim instituțiunile, iar D-voastre trebuie să lucrați cu zel și abnegațiune.

Și tocmai aici, în locurile aceste istorice, cari ne vorbesc de gloria străbunilor noștri, aveți ocaziune să vă însuflețiți, să prindeți puteri, ca să reînvie gloria străbunilor noștri prin *faptele noastre*.

Au fost zile de strălucire, a urmat apoi decadența, acum ne-am recules și dacă toți vom lucra cu zel și abnegațiune, vom ridica poporul nostru la acel rang de strălucire, care li compete atât după trecut, cât și după înaltele sale aptitudini.

Trebuie să lucrăm în bună înțelegere și cu iubire, căci unde lipsesc acestea nu-i fericire și nu-i progres. Și să vă aduceți aminte de cuvintele Mântuitorului, că „unde sunt adunați doi sau trei în numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor“.

Binecuvântarea ceriului să se reverse asupra lucrării D-voastre și doresc, că rezultatele, la cari ajungeți, să fie pentru binele și înaintarea poporului nostru.

Magnificența Sa Dl. Ludovic Șandor inspector școlar al Comitatului Caraș-Severin salută adunarea cu cuvinte pline de vervă și temperament, insistind pe lângă împlinirea datorințelor noastre spre binele patriei și bunaînțelegere între neamuri. A fost aclamat cu căldură căci cuvinte frumoase a rostit.

D-l. Const. Dure salută adunarea în numele șefului tractual al protopresbiteratului Mehadii, care e impedit de a participa. Cu comparațiuni frumoase și citațiuni potrivite a sciut să cucerească atențiunea tuturor, și a secerat aplause călduroase.

După aceste salutări se cetesc mai multe telegrame și se espedează o telegramă P. S. Sale Dlui Episcop diecesan Nicolae Popea. Se porcede la alogerile comisiunilor pentru censurarea rapoartelor și ședința se redică anunțându-se cea procsimă pentru 4 oare d. a.

(Va urma)

În atenția Caticheților

Introducere la „Lecțiuni de Religie“

Scopul școalei populare este: a da prin deșteptarea și cultivarea interesului pedagogic cultura adevărată multilaterală, al cărei rezultat final să culmineze în caracterul religios-moral¹⁾.

¹⁾ Dr. D. P. Barcianu, Istoria naturală în școalele populare.

Acest scop se ajunge — între altele — prin o materie de învățământ corespunzătoare și prin propunerea bună a acetei materii. Pentru ca să scim *ce* se propunen și *cum*, cu alte vorbe: care este materia de învățământ în școlile populare și cum să se propună această materie — pedagogia modernă a stabilit următoarele trei principii: I) Principiul *treptelor cultural-istorice*, II) Principiul *concentrației* și III) Principiul *treptelor formale*.

I. Principiul treptelor cultural-istorice pretinde, ca materia de învățământ să fie astfel aleasă și grupată, încât cu această materie să se percurgă cu elevii momentele principale ale dezvoltării omeniei cunoscute de noi, corespunzătoare gradului de dezvoltarea a elevilor. Căci după cum popoarele și omonimea întreagă au trecut prin diferite stadii până când au ajuns la gradul de cultură, pe care sunt astăzi, tot așa trece și individul, treptat, prin aceleași stadii de dezvoltare spirituală, cu deosebirea, că ceea ce s'a întâmplat cu omonimea într'un timp îndelungat, la individ se petrece într'un timp cu mult mai scurt.

Contra principiului cultural-istoric este gruparea materiei de învățământ după așa numitele *cercuri concentrice*. Pe când „procedarea cultural-istorică, reprezentată cu deosebire în școala herbartină, grupează materialul istoric în anumite epoce culturale, cari le percurge odată, dar cât se poate de amănunțit în șir cronologic“, — pe atunci procedarea după cercurile concentrice, (de altcun mai răspândită decât procederea cultural-istorică) grupează materia de învățământ în mai multe cursuri deosebite și o percurge în fiecare curs dela început și până la sfârșit astfel, că în cursul prim se percurg numai părțile mai ușoare, în cursul următoriu se repetesc cele porcurse din cursul premergătoriu și se întregesc cu date mai amănunțite. „După cum se vede, această procedare grupează și percurge materialul istoric în anumite cercuri, cari din curs în curs se largesc, de unde numirea de cercuri concentrice“. Pe baza cercurilor concentrice însă materia de învățământ se percurge numai fugitiv, așa încât elevul nu are timp și nici puterea spirituală de a se aprofunda în diferitele stări culturale după trebuință. „Cele mai varii idei și nișuințe, nenumărate persoane și locuri istorice trecând prea iute pe dinaintea ochilor săi, natural, că trebuie să rămână străine sentimentelor sale“. Drept aceea „cercurile concentrice, oricât de răspândite sunt ele și azi încă, sunt cu mult mai inferioare decât procedarea cultural-istorică, din următoarele cause:

a) „Percurgerea lină și aprofundarea amănunțită în o epocă culturală anumită familiari-sează pe elev cu persoanele și ideile epocii, producând în inima lui sentimentele și nișuințele,

cari se pot privi ca cele mai puternice fundamente ale culturii sale morale“¹⁾.

b) Procedarea cultural-istorică basându-se pe analogia, ce există între dezvoltarea omeniei și a individului, voescă întrucât numai se poate, să imiteze în educația elevului dezvoltarea socială a întregii omenii.

Din aceste cause procedarea cultural-istorică e cu mult mai corespunzătoare și rațională.

II. Principiul concentrației cere să căutăm un punct, în jurul căruia putem grupa toate materiile de învățământ alese pentru un an de școală astfel, ca între diferitele ramuri de cunoștințe să fie o legătură oarecare. Aceasta o putem ajunge prin aceea, că la un ram de cunoștințe căutăm firele, de cari se pot încopcia și celelalte materii de învățământ. În cele mai multe școale încă — nefiind cunoscut principiul concentrației — în diferite oare se împărtaşese elevilor diferite cunoștințe, cari nu stau în nici o legătură unele cu altele. Aceste cunoștințe stând isolate, nu pot avea influința cerută și unele cu timpul dispar. Dacă însă le aducem în legătură unele cu altele, ele se completează împrumutat producând un întreg în spiritul elevului, prin ce o dismembrare a cercului de gândire este încunjurată. Pentru fiecare an de școală trebuie deci să ne alogem ca centru de concentrație un ram de cunoștințe, în jurul căruia să se grupeze în mod perfect toate celelalte. Și având în vedere scopul suprem al educației — formarea caracterului religios-moral — centrul de concentrație nu poate fi altul, decât materialul pentru nobilitarea sentimentelor: religia și istoria.

„În jurul acestor materii se grupează materialul tuturor obiectelor de învățământ sau deadreptul, sau în mod indirect, legându-se sau unul sau altul din obiectele de învățământ, sau una sau alta din părțile lor, de alt obiect sau de altă parte, care stă în legătură mai directă cu materiile menite pentru concentrație... Astfel prin o urmare cu consecvență și cu stăruință în punerea în lucrare a ideii de „concentrare“ a a obiectelor de învățământ în adevăr, că se face cu puțință, ca șirurile de idei ale copilului să se continue fără pedeci și întreruperi păgubitoare; ca sferile de cunoștințe să nu se desvoalte unilateral, conturbând armonia; ca ele să nu rămână isolate, făcând cu neputință unitatea conștiinței; ca, existând o legătură așa de bine încheată între deosebitele cunoștințe, spiritul să le poată cu înlesnire și trăinicie așeza între avutul de mai nainte al său și astfel să se delăture încărcarea cu o povară, ce întrece capabilitatea copilului; ca, cu un cuvânt, prin o astfel de dezvoltare bine echili-

¹⁾ Dr. I. Stroia: Istoria profană în școlile populare, Foaiă Pedagogică, anul II, pag. 151 și 165.

brată a cunoștințelor să se influențeze în modul cel mai favorabil asupra promovării caracterului“.

„Ziller¹⁾ și școala lui au insistat mai ales pentru stabilirea principiului *concentrațiunii* în învățământ și pentru punerea în centrul învățământului a aștorfel de materii, cari pe lângă cultivarea simțemintelor să reprezente și stadiile de dezvoltare, prin cari au trecut în decursul timpului cultura geniului omenesc, ca corespunzând stadiilor, prin care pe o cale mai scurtă trece dezvoltarea spirituală a fiecărui om“²⁾.

Amăsurat celor două principii atinse mai sus centrul materiei de învățământ, adică materia religiei, pentru școlile populare este următoarea: anul I: Istorie religioase-morale; anul II: din T. V. Creațiunea și Protopărinții, Patriarhii, Moise, Regii; anul III: Viața lui Isus; anul IV: Istoria bisericii universale; anul V: Istoria bisericii naționale; anul VI: Catechismul³⁾.

Apoi — în legătură cu anul bisericesc și propuse în mod ziditoriu — în anul I—II de școală: *momente din viața lui Isus*; iar în ceilalți ani: *momente din viața sâmbilor și a bisericii*⁴⁾.

Din materia de învățământ indicată (pentru anul I—V) au să se scoată toate învățăturile de credință și morală necesare elevilor din școlile populare⁵⁾.

„Strâns legate de studiul religiunii sunt fără îndoială și *rugăciunile și cântările bisericesci*, apoi *cercetarea bisericii* precum și *citirea sântei Scripturi*, toate ca mijloace nu numai de manifestare ci și de întărire și clarificare a sentimentului religios-moral... Elevii să învețe numai astfel de rugăciuni și cântări, cari zac în cercul lor de experiență și cari, porcurso mai întâiu cu învățătorul, vor fi și înțelese pe deplin...“⁶⁾ Deodată cu propunerea cântărilor și rugăciunilor liturgice sau în legătură cu viața lui Isus se face *explicarea serviciilor divine — liturgica*.

¹⁾ Ziller: Allgemeine Pädagogie, pag. 202; Ziller: Grundlegung pag. 430, 448 și 455.

²⁾ Dr. D. Barcianu: Istoria naturală în școala populară, pag. 41, 46 și 48.

³⁾ Catechismul nu este materie istorică, ci numai sistemizarea tuturor învățăturilor de credință și morală câștigate din materia propusă în anii I—V de școală.

⁴⁾ A se vedea Dr. Rein, Pickel și Scheller în opul: „Theorie und Praxis des Volksschulunterrichts“, etc. edițiile mai noi din 1900: Gruparea materiei de învățământ pentru școlile populare protestante din Germania, cari însă se află într-un alfel de împrejurări. — În școala de aplicație a seminarului pedagogic din Eisenach în anul 1902 era în praxă următorul plan pentru Religie: anul I: Povești; anul II: Patriarhii, Moise; anul III: Judecătoria, Regii; anul IV: Viața lui Isus. — Cf. Dr. P. Barbu, Religia în „școala veche“ și în „școala nouă“. Caransebeș, 1899.

⁵⁾ Învățăturile bisericii noastre necuprinse de mintea omenească — *misteriile* — neputându-se scoate din istorioare, le luăm deadreptul din *descoperirea dumnezească* după cum ni-le împărtășește biserica și le propunem în legătură cu oarecare fapte istorice sau cu învățăturile accesibile minții (Cf. Dr. Barbu, a. c. pag. 40—43).

⁶⁾ Foia Pedagogică, anul I, pag. 150. — A se vedea mai pe larg la Dr. Barbu: Religie în școala populară, îndegetări medice, Caransebeș 1897.

Întreaga materie de religie, prelucrată amăsurat îndegetării arătate până aci, se află în următoarele „Cărți de Religie“ de Dr. Petru Barbu.

I. Istorioare simple religioase-morale	I
II. Istorioare biblice din	II
Testamentul vechiu	III
Testamentul nou	IV
III. Istorioare bisericesci din	V
Istoria bis. universale	VI
Istoria bisericii române	VI
IV. Catechismul	VI

Numeri I—IV de a stânga arată despărțimintele, în cari să se propună materia, ce li urmează. Dacă școala nu are 6 clase regulate; numerii I—VI de a dreapta arată clasele, în care să se propună materia, ce li premerge, dacă școala are șase clase. — În *Adăsurile* dela fie care carte sunt înșitate *rugăciuni, cântări, elemente de liturgică* etc.

Din cele premerse cunoaștem materia religiei în școala populară.

III. *Principul treptelor formale*¹⁾ cuprinde regulile, după cari are să fie prelucrată și predată materia de învățământ din fiecare ramă de cunoștințe.

Materia de învățământ din fiecare ramă de cunoștințe o împărțim în părți anumite, de sine stătătoare, cari însă să stea în legătură și cu altele de mai înainte și cu cele ce urmează. Aceste părți se numesc *unități metodice*. Astfel de unități metodice sunt d. c. istorioarele „Secera“, „Lupul“, „Idolii“ etc. Fiecare unitate metodică trebuie prelucrată după treptele formale²⁾, cari sunt 5 la număr: I. *Analiza*, II. *Sintesa*, III. *Asociația*, IV. *Sistemizarea* și V. *Aplicarea*³⁾.

Înainte de a începe însă propunerea unei unități metodice spunem elevilor despre ce vom să le vorbim, adică anunțăm *fiinta* lecțiunii. Ur-

¹⁾ A se vedea mai pe larg: Dr. Petru Șpan, Treptele formale, Ediția II, Sibiu, 1903.

²⁾ „O unitate trebuie să cuprindă totdeauna o „noțiune“, care să contribuie la îmbogățirea sistemului de cunoștințe din un ramă oarecare al culturii omenești, deoarece pentru formarea oricărei noțiuni noi se recere, ca ea să se producă pe calea intuiției și a așmenării, iar prin deprindere și aplicare să devină disponibilă pentru spiritul elevilor. Numai acel material de învățământ, care face posibilă formarea unei noțiuni pe calea arătate, poate să formeze o unitate metodică. Nu va forma dar o unitate metodică ceea ce este în sine abstract, pentru că aici nu mai e necesară o lucrare metodică spre a ne putea înălța cu elevii dela concret. Așa nu pot forma unitate metodică: un proverb, o sentență biblică, rugăciunea „Tatăl nostru“, „Credeul“, etc. un psalm cum e „Milușce-mă Dumnezeule“, „Lumină lină“ etc. Aceasta din motivul, că orice proverb, ori ce sentență religioasă sunt abstracțiuni și ca atari rezultate, cari nu pot fi tractate după procesul psihologic al învățării“ (Dr. P. Șpan, o. c. pag. 8).

³⁾ Autorul treptelor formale Herbart are 4 trepte: I. *Claritate*, II. *Asociație*, III. *Sistem*, IV. *Metod* (Cf. Herbart. Pädag. Schriften I. pag. 405. 406. 408. 412). Ziller desface treapta Clarității în: *Analiză* și *Sinteză*. — Dörfeld are: *Intuire*, 2. *Cugetare*, 3. *Aplicare*. — La noi Stefan Velovan are: 1. *Claritatea sau Prima deducție* (a. Noaua sinteză progresivă, b. Analiza staționară, c. Analiza progresivă) 2. *Sistemizarea sau Inducția* (a. Noaua analiză progresivă, b. Sinteză staționară, c. Sinteză progresivă). 3. *Aplicarea sau Ultima deducție* (a. Noaua sinteză progresivă, b. Analiza staționară, c. Analiza progresivă). — Cf. Stefan Velovan, Cercul Apercipției, București, 1895.

Unii folosesc numirile: 1. *Pregătire (preparare)*, 2. *Predare*, 3. *Combinare*, 4. *Reasumare (sistemizare)*, 5. *Aplicare*, (Cf. Dr. Rein o. c. și Dr. Barbu Religie în școala populară pag. 18). — În Noua Revistă Pedagogică din București 1903. pag. 144—147 aflăm numirile: 1. *Preparare*, 2. *Predare*, 3. *Generalizare*, 4. *Sistemizare*, 5. *Aplicare*. Dr. Șpan în opul citat mai sus zice, că numiri mai ușoare de înțeles și mai pe românește par a fi următoarele: a) *Observația*, b) *Cercetarea*, c) *Clasificarea*, d) *Generalizarea*, e) *Aplicarea*, iar în lecția practică „Odaia școlii“, publicată în „Școala și Familia“ anul IV, pag. 150 treapta a V. o numește: *Funcționare psihică*.

mează apoi *prepararea* elevilor pentru priceperea materialului, ce vom să-l împărtășim. Această lucrare se face prin o *analisă (treapta I)* a cercului de gândire al elevilor, din care scoatem la iveală ideile, de cari avem lipsă pe treapta a doua.

Fiind elovii pregătiți le putem împărtăși cunoștințele noi înșirându-le și prezentându-le treptat una câte una, *în mod sintetic -- sintesa (treapta II)*. Împărtășirea aceasta sau *predarea* se poate face în mai multe chipuri: prin enarare, prin dezvoltare, prin cetire din partea elevilor. Dacă unitatea metodică (istorioara) e mică — d. e. istorioara „Secera“, „Fluturele“, etc. — predarea întregii istorioare se face deodată; dacă însă unitatea metodică e mare — d. e. „Idolii“, „Cuvântul lui Dumnezeu“, „Fiii de împărat“ etc. — facem predarea în părți. Fiecare parte elevii trebuie să o *reproducă*. După predare și reproducere urmează explicarea lucrurilor neînțelese de elevi, a momentelor limbistice, geografice, cultural-istorice — *aprofundarea materială*, căreia-i urmează o discuție asupra faptelor și asupra stării sufletești a persoanelor, de cari a fost vorba — *aprofundarea religioasă-etică*.

Ideile noi intrate în spiritul elevilor le *combinăm* și comparăm între sine și cu ideile ce se află deja în sufletul elevilor. Prin această lucrare conștiința în urma *asociației* ideilor ostrage ceea are valoare generală — *noțiunea, legea, regula, învățătura (treapta III)*. Acestea apoi i-se dă o formă hotărâtă și se aduce în legătură sistematică cu alte noțiuni, legi, învățături, câștigate din alte lecții — *sistemizarea (treapta IV¹)*.

Ceea ce au învățat elevii în școală, au să știe *aplica* și în viață, căci nu pentru școală, ci pentru viață învățăm. *Treapta* aceasta a V se numește *aplicare*.

În multe cazuri propunerea unei unități metodice nu se poate termina într'o singură oară. Dacă ne vin înainte cazuri de aceste, întrerupem prelegerea la un loc anumit și apoi o continuăm într'altă oară. Astfel de întreruperi se pot face la finea oricărei trepte formale, afara de treapta I.

Tractată după principiile arătate religia în școala poporală își va ajunge scopul de a forma din copii oameni religioși-morali. *Petru Buzera*

Din Istoria Banatului Severin

(Continuare)

Cuprinderea Mediei la 26. Maiu.

Prin luarea Orșovei li se deschise Turcilor calea spre Media (Mehadia), în ale cărei fortificațiuni încă

¹) Sistemizarea tuturor învățăturilor religioase-morale se face în Catechism. Din cauza aceasta numai acel Catechism e bun, care-i compus pe baza anumitelor cărți de istorioare simple, biblice și bisericesti.

nefinite se afla colonelul Piccolomini cu 1200 Austrieci. Piccolomini a respins cu bărbăție 3 asalturi înverșunate, dar vezându-se (în 26. Maiu) atăcat de 6000 Turci, trebui să capituleze. Dându-se voie a se retrage cu toate onorurile militare a fost petrecut de o escortă turcească până la Caransebeș.

Dela Media se răspândiră hordele turcești asupra Almăjului și d'aci asupra câmpiei. Venerabilul protopresbiter *Nicolae Stoica de Hașeg²* descrie această invasiune în chipul următoriu: „Omîr pașa în fortul Mehadii s'a așezat Domn.... oamenilor din Almăj, (Stoica scrie Halmăj) veniți cu poclon, pașa pe viață le-au poruncit, ca ei în hăia țară cătră Oravița, nici să meargă, nici cuvânt de venirea Turcilor să le dea, că altfel toate satele Almăjului cu oamenii vor peri, și le-au spus, că în cutare zi la toată casa pâne sau mălaie, azime, coleașă gata să fie și Turcilor trecători prin Almăj dărabe în mână să le dea, carii așa au și făcut, și oastea turcească peste Cârjie și Stancilova la *Potoc, Socolari* coborând, foc și sabie au pus; aceasta s'a întâmplat în sărbătorile Rusaliilor, când erau acolo în sate jocuri, danse, oameni, feciori, muieri fete mari, la joc adunați; tiranii de Turci cu caii după dealuri, satele vezând, în fugă au alergat, o ceată pe un sat, alta pe altu; dela Socolari, Răcăjdia, Ciuchiciu, Iertof, Vrâniuț, Iladia, Oravița Broșteni pân și la Vărădia peste Căraș au trecut: oameni, feciori, junelași, neveste, fete mari și mici chitite, cete mari turme au luat. La 3 zile, cei ce s'au întors ciopoare, robii prin Almăj la Mehadia la pașă i-au trimis; Turcii copiii (pruncii mici) în disagi mari, câte 4 băgați, pre cai i-au adus. Cu aceasta Turcii sau acela pașă își resplăți patimile, care acelea sate, oamenii lor, în *valea rea* anu 1717 Turcilor făcuse. Turcii unii cu robi s'au dus, eară alții verbăluiau seimeni nu numai pre Căraș, ci și dela Sebeș, Logoj, Chizătău și Belinț. Ciacova, mânăstirea Sâmbgiorgului, Denta arseră și robiră, dar și voluntiri (seimeni) cu simbrie aduna“.

Va se zică: pe lângă jaful și prada obicinuită Turcii adunară și înarmară cete de Români ca să le folosească, după cum se va arăta mai la vale contra Neamțului.

Un istoriograf al Banatului²) confirmă în trăsuri generale această invasiune a Turcilor în Banat, arătând: că un corp de 6000 Turci, desfăcut în cete mai mărunte, dimpreună cu Români, parte constrîși, parte asociați

¹) Născut în Media la 1751, a scris o cronică românească, care din bunătața unui strănepot al său, a d-lui Isaia Stoica de Hașeg, a ajuns în mâinile mele. Cronică aceasta eșpune, după Grisellini, evenimentele petrecute pe pământul Banatului timișan. Întemplările războiului turcesc din urmă (1788—1790) le-a vazut cu ochii, însoțind, în calitate de preot militar, un batalion al reg. conf. valaholiric pretutindenea în escurstunile sale. Stilul e avântat, limbajul românesc, tablourile deschise sunt vii, numirile locale corecte, fiind-că o mare parte a terenului de luptă, ca fiu al poporului, îl cunoaștea din juneța sa. Evenimentele războiului 1736—1739 le narcază după cum le-au auzit din gura cutărui moșneag demn de crezământ. Cronică a terminat — o la 1827, când era de 76 ani. A mai scris un tractat despre Băile erculane în limba germână, afară de limba maternă și cea germână a mai vorbit sârbesce și latinesce; cea din urmă limbă a învățat-o în Timișoara.

²) *Leonhard Böhm*: „Geschichte des temeser Banats“ v. I, p. 240.

lor de bună voie, au predat Ciacova. mănăstirea St. Giorgiului și au înaintat până la Denta. A fost spart și orașul Caransebeș precum mărturisește notița lui Popescul, scrisă într-un vechiu st. apostol din biserica George¹⁾.

Alt scriitoriu străin²⁾ arată, că sarcinile apăsătoare a guvernului provincial, de care Almăjenii pe timpul lui Mercy au fost scutiți, au contribuit ca Români să intre în tovarășia Turcilor.

Asedierea cetății Orșova nouă (Ada-Kaleh)

În decursul acestor întâmplări sosi seară kierul Mehemed pașa cu oaste numeroasă la Ada-Kaleh. În cetate erau 2000, iar în fortul Elisabeta numai 240 Austriaci, un număr de tot nesuficient a o apăra și pe d'asupra a ținea și șanțurile ridicate la vama podului de pe țărmul stâng al Dunării. Pe lângă toate neajunsurile colonolul Kehrrenberg era decis a se lupta până la cea din urmă picătură de sânge. Un atac al Turcilor asupra fortului Elisabeta (27. Mai) l-a respins maiorul Stein cu vitejie, proviant era în abundență, deci nu era lipsă a se gândi la o capitulare rușinoasă. Nici blocarea formală a cetății prin trupele lui Hadji Mohamed, care după reîntoarcerea dela Media se postase pe țărmul stâng al Dunării, nici focul îngrozitoriu al artileriei turcești, n'a fost în stare să intimideze pe cei asediați și să-i clătine în propusul lor. Ei erau de credință că ajutorul este apropiat.

Dar armata împărătească abia acum era în formațiune. Concentrările decurgeau atât de greoiu, încât corpul dela Belgrad, care pe la mijlocul lui Mai trebuia să ajungă la Caransebeș, numai pela începutul lui Iunie deveni capabil de oare-care acțiune.

Acum inse era prea târziu, căci locuitorii Timișanei, amărîți până în suflet de fărădelegile organelor de guvernare, iar acum, în urma letargiei armatei imperiale, fiind copleșiți de un dușman feros, — preferiră a se supune Turcilor și a-se lupta pentru conservarea proprie. Iată relațiunea guvernatorului Neipperg despre starea de atunci a Banatului: cea mai mare parte a locuitorilor au declarat rebeliunea pe față și ridicând detașemintele și posturile militare mai mici au întrerupt legătura trupelor imperiale cu Orșova. Ei jăfuesc și comit tăciunării și pe lângă toate acestea calamități s'a lășit prin trupele ardelenesti ciuma într'un mod îngrozitoriu asupra Banatului.

Această relațiune a lui Neipperg constată neîndoielnic erumperea unei *revoalte a Românilor din Banatul timișan*, — zic a Românilor, — pentru că cea mai mare parte a coloniștilor germâni aflară de bine s'o iee la sănătoasă și să părăsască ținuturile, în cari invasiunaseră Turcii³⁾.

¹⁾ Vezi „Foaia Diecesană“ Nr. 29 din 1903 publicațiunea Dlui Iosif Bălan: „Când s'a întemeiat orașul Caransebeș și ce știm din trecutul lui“.

²⁾ Felix Milleker: „Geschichte der kön. Freistadt Werschetz“, vol I, p. 114.

³⁾ Griselini: „aus dem letzten (Banat) floh der grösste Theil der neuen Einwohner, Deutsche sowohl als andere Nationen, und keine Sorgfalt vermochte sie aufzuhalten“. Stoica scrie: „Nemții cei

Istoriografii germâni și maghiari, vorbind de această răscoală, ni-o prezintă în felul lor. Doară și Iancu, după alor părere, n'a fost altceva decât „haramia vezér“; pentru ce Bănățenii acelor timpuri, care se luptau pentru vatra străbună, să nu fie numiți tâlhari, bande de tăciunari, poftitoare de jaf și pradă?⁴⁾

Regretăm lipsa datelor detaliate referitoare la luptele sângeroase și la conducătorii Românilor. Se zice, că rapoartele oficioase au fost arse și numai un singur „ziuaru“, fără indicarea mai de aproape a nexului causal, ne arată locurile asupra cărora s'au estins revoluțiunea. Cetele Românilor resculăți se țineau de regulă în călcăiul ostășimei imperiale și prin hărțuiele și scaramușii se nisuiu să-i strice; drept aceea trebuie să urmărim evoluțiunile armatelor imperiale.

(Va urma)

Lecțiuni din Religione

4. Învierea lui Isus

De ce s'erbăm noi Pascile?

Când s'erbăm noi Pascile? Ce sărbătoare s'erbăm cu două zile înainte de Paști? De ce ne aduce aminte Vinerea neagră? De restignirea și moartea lui Isus. *Iudeii au răsignit pe Isus Vineri, în care zi el a și murit. Tot în aceea zi învățării și prietenii lui Isus, i-au luat corpul de pe cruce și l-au înmormântat punând pe ușa mormântului o peatră mare. Cine cetează mai des mormântul mortului? Neamurile și pretenii mortului. Ce fac la noi muierile, când se duc la mormânt? Dau pomana, plâng... Ce voiesc ele să arete prin aceasta? Iubirea față de cel mort și părerea de rău după el. Ca și la noi aici, așa era obiceiul și pe vremea lui Isus. *Trei muieri și anume Maria Magdalina, Maria lui Iacob și Solomia s'au dus Duminecă de dimineața la mormântul lui Isus. Dar încă înainte de a ajunge ele la mormânt, s'a făcut un cutremur mare, un inger s'a coborât din ceriu, a pravalit peatra de pe mormânt și Cristos a înviat și s'a depărtat dela mormânt. Așa dar ce s'a întâmplat pe vremea, când muierile veniau la mormânt? Ajungând muierile la mormânt ce vor fi aflat acolo? Ajungând muierile la mormânt au văzut peatra prăvălită de pe mormânt și intrând în mormânt n'au aflat corpul Domnului Isus. Ci alt ceva. Și anume ce? doi bărbați (ingeri) au stat înaintea lor în vestminte strălucitoare. Cum**

de Mercy în Banat aduși nu numai dela Orșova, Berkwerke, Sasca, Oravița, Potoc, Biserica albă, Cudriț, Vêrșet și altele din Banat se duseră, fabrica din Timișoara cu totdeodată căzută, că maistorii cei aduși, ne având proptire, se împrăștiară.

⁴⁾ În dieta dela 1738 s'au pertractat și unele petițiuni a epp. Klain adresate curții, în favorul bisericii și a națiunii române. Adversarii noștri, pentru a le combate, au adunat colecțiune întreagă de casuri speciale de crime și delicte, comise de preoți români și întreaga dietă a Ardealului a fost unanimă în a generalisa aceste casuri speciale, declarând și răspunzând la Viena că *puporul român*, compus fiind numai din criminali, nu merită nimica din drepturile cerute din partea epp. Klain. Aceste erau armele cu care luptau adversarii noștri pentru a ne ponegri la curte. Atunci ca și acum arma lor era minciuna.

se vor fi simțit muierele, când n'au aflat pe Isus, ci cei doi îngeri? *Muierile s'au spăimântat!* Ce le va fi zis îngerii? „Nu vă temeți”. Și ce le va fi întrebare? *Pe cine cântați?* Ce vor fi zis muierele? *Pe Isus cel răstignit?* Ce le-a zis îngerul? *S'a sculat din morți*, a înviat. *Ei așadar au vestit muierele — după cum a vestit și păstorilor la născerea lui Isus — bucurie. De ce a vestit atunci bucurie păstorilor? Cui vor fi spus muierele vestea de bucurie? Învățăcelilor lui Isus. Deci muierele eșind de grab dela mormânt cu bucurie mare au alergat să vestească apostolilor lui. Ce vor fi făcut apostolii? Cum se vor fi simțit ei, când au auzit aceste? Apostolii s'au bucurat.*

Reasumare: Cine s'a dus la mormântul lui Isus? Cum au aflat muierele mormântul? Ce le-a zis îngerul? Ce le-a zis îngerul? Ce au făcut muierele după aceea?

Cine l-a sculat pe Cristos, Fiul lui Dumnezeu din morți? Dumnezeu Tatăl din ceruri. Cum s'au simțit muierele și învățăcelii, când au auzit că Cristos a înviat din morți? În ce s'a schimbat durerea și întristarea lor? În bucurie. Cum se simțec oamenii în ziua de Paști? Bine și veseli. De ce? Oare și oamenii, cari mor, vor învia? Da, așa ne învață biserica noastră. Tot biserica noastră ne mai învață, că după învierea? Dumnezeu va răsplăti cu bine pe cei ce au fost pe pământ buni și va pedepsi pe cei răi. Cum trebuie însă să trăim noi, ca să ne putem bucura după înviere? (Exemple din istorioarele religioase morale propuse pân' aci și din viață). Cum trebuie să ne purtăm față de aproapele nostru? Trebuie să ne temem noi de moarte? De ce nu? Ce gânduri ne pot mângăia la mormântul iubiților noștri? Că și ei vor învia din morți ca și Cristos. Aceasta ne-o spune și o veche cântare bisericască: „Cristos au înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dărându-le”.

(Se învață melodia acestui tropariu).

Să se arate icoana învierii și să se explice.

În legătură cu aceste se mai învață și cântarea „*Veniți se ne închinăm... cel ce ai înviat din morți...*”

5. Înălțarea lui Isus la ceriu

Ce sărbătoare mare vom avea în curând? Înălțarea lui Isus la ceriu (Ispasul). Despre ce să vorbim astăzi? *Despre înălțarea lui Isus la ceriu.*

Ce ați învățat voi pân' acuma din viața lui Isus? (Repetiții imanente). Despre ce am zis, că vom vorbi astăzi?... *După învierea sa, Isus s'a arătat de mai multe ori învățăcelilor săi și le-a dat multe sfaturi. Când li s'a arătat mai pe urmă, le-a spus ce să facă ei, când el nu va mai fi cu dânsii. Ce a făcut Isus în viața sa? Ce să facă apostolii? Cine să ducă la capăt lucrarea începută de Isus? Cum să facă ei acest lucru? Aceasta le-a spus-o Isus zicând: „Mergeti și învățați toate popoarele, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Duh și învățându-le să păzască toate, câte am poruncit vouă”. Ce să vestească*

ei oamenilor? Despre cine să le povestească oamenilor? Cui să urmeze oamenii, ca și cine să se poarte? Ca și Isus. După aceea i-a scos afară pe un munte, și ce s'a întâmplat acolo scim, pentru că dela întâmplarea aceea și sărbătoarea își are numirea de — Înălțarea Domnului, așa dar s'a înălțat la ceriu.

Reasumare: Cu ce a însărcinat Isus pe apostoli? Cui să urmeze oamenii? Ce s'a întâmplat după ce Isus a gătat cu vorbirea?

Ceea ce a zis Isus apostolilor să facă cu toate popoarele, s'a și întâmplat. Apostolii și următorii lor, preoți, au botezat pe răstărații, moșii și părinții noștri. Ce fac părinții cu copilul mic după născere? Îi botează. Pentru ce? Ca să se facă învățăcel al lui Cristos — creștin. Nu e de ajuns însă, ca cineva numai să se boteze, ci încă cum trebuie să trăiască el, ca să se poată numi creștin — învățăcel al lui Cristos?... Cum trebuie să ne purtăm noi față de oameni?... Cu oamenii trebuie să trăim bine și să le facem bine. Iar față de Dumnezeu? Lui Dumnezeu să-i mulțămim și să-l laudăm pentru binefacerile lui. Vă spun acum o veche cântare bisericască, în care mulțămim lui Dumnezeu: „*Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac*” (Iov. 1, 21). Melodia cântării se învață, apoi se arată icoana înălțării și se expică.

Varietăți

Personale. P. S. S. D. Episcop diecesan *Nicolae Popea* a plecat săptămâna aceasta la Băile Erculane pentru continuarea curei.

Inaugurarea noului edificiu al Magistratului orașenesc va avea loc astăzi în 7/20 Septembrie.

Mulțămită publică. Dl. Paul Iancu preot în Obad a donat fondului de ajutorare „Ioan Popasu” suma de 10 cor. cunună eternă pentru reșosatul avocat Dr. Lazar Simon. Mulțămirile noastre. Dr. Iosif Olariu președinte, Dr. George Dragomir secretari.

Mulțămită publică. În favorul înființării Mănăstirii din „Valea Godinova” au mai contribuit Sânta biserică din Bocșa-Română 100 cor, Constantin Oncea Bosioc jude cu familia 20 cor. Mulțămita noastră profundă. Bocșa-Montană în 20 August. 1903 *Macarie Gușcă* monah.

Comuna bisericeii rom. gr. or. din Reșița-montană, aranjază *introducerea festivă* a nou alesului paroh, On. Dn. *Ioan Popoviciu*, Duminecă în 20-lea Septembrie 1903 st. n. *Programul festivităților:* Sâmbătă în 19. Septembrie la 12 oare: intimpinarea noului paroh la gară: seara la 8 oare: serenadă, din partea Reuniunii rom. de cântări și musică din loc. *Duminecă* în 20. Septembrie, dimineața la 10 oare: serviciu divin festiv și actul de introducere efectuit prin delegatul Ven. Consistoriu diecesan; la 12 oare: felicitarea nou alesului paroh; seara la 8 oare: Concert în hotelul Klemens, arangiat de Reuniunea rom. de cântări și musică din loc.

Corul român gr. or. din Alibunar, aranjează cu ocaziunea adunării cercule a despărțământului Vêrșeț al „Astrei”, care se va ținea în 8 (21) Septembrie adecă în ziua de sf. Marie-mică în comuna Nicolinț (Temes-Miklós) în beneficiul Astrei, un concert împreunat cu joc.

Concert împreunat cu teatru va aranja „Reuniunea de cetire și cântări” din Dalboșeț Luni în 8/21 Septembrie 1903 în ospătaria „Valuțan”.

Concurs. Conform §-ului 17 lit. b. din statutele Asociațiunii și în urmare deciziunii speciale a adunării generale din ast-an, pentru ocuparea postului de prim-secretar al Asociațiunii, devenit vacant prin abdicere se publică concurs cu următoarele condiții: 1. Prim-secretarul, ale cărui agende sunt provăzute în § 28 din statute, va trebui să fie cunoscut ca bărbat de literé ori apoi să aibă cvalificație academică. 2. Nu poate ocupa și altă funcțiune. 3. Va beneficia de saiar anual în suma de K. 2400, ce se va licvida în rate lunare anticipative, și de relut de cuartir în suma de K 800, ce se va licvida în rate trilonare anticipative. Reflectanții au să-și înalteze documentele subsemnatului Comitet (Sibiiu, strada Morii Nr. 8) până la 31 Decembre 1903. Sibiiu, din ședința dela 24 August 1903 a comitetului central al Asoțiațiunii. Iosif Sterca Suluțu Dr. Bêu secretar. II.

Avis

Abonenții „Foaiiei Diecesane”, care sunt în restanță cu abonamentul, precum și acei domni, care au primit spre vinzare „Calendarul Românului” și „Bănățanului” și sunt în restanță cu prețul lor, prin aceasta sunt rugați, ca să-și achiteze datoriile lor în timpul cel mai scurt.

Administrațiunea

Tipogrăfiei și librăriei diecesane.

Concurs

Pentru întregirea definitivă a postului de învățatoriu la școala confesională gr. or. rom. din **Săm-Ianăș** se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariu în bani gata 600 cor.
2. Pentru scripturistica 12 cor.
3. Pentru conferință 10 cor.
4. Pentru adunarea generală 20 cor.
5. Locuință liberă și grădină 600 □ și folosirea a 1 $\frac{1}{4}$ pământ arătoriu în livezi.
6. Pentru lemnele învățatorului 40 cor., adusul grătuit.
7. Pentru lemnele salei de învățământ 40 cor., adusul lui grătuit.

Alesul învățatoriu este îndatorat a purta cantoratul în s. biserică și dacă ia parte la înmormântări: dela prunci are 40 fil. și dela oameni mari 80 fil.

Este îndatorat a purta scripturistica în comitetul și sinodul parohial, a compune socoțile bisericesci școlare și a-și plăti darea după pământul, ce-l folosește.

Cuincuenalul i se acordă numai după 5 ani de serviciu în comuna Săm-Ianăș.

Sunt preferiți, car. posedă musica vocală și instrumentală.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne petițiunile instruate conform normelor din vigoare în termenul deschis la Oficiul protopresbiterat gr. or. rom. a tractului Vêrșeț în Buziaș.

Comitetul parohial dorește, ca recurenții să se presinte în vre-o Duminică ori serbătoare în s. biserică, dar nici decum în ziua de alegere.

Săm-Ianăș în August 1903.

2--3 [51]

Comitetul parohial

In conțelegere cu Oficiul protopresbiterat.

Se escrie de nou concurs pentru ocuparea postului de capelan, pe lângă neputinciosul paroc Ioan Petroviciu din **Ciclova** rom. pe basa ordinațiunii Venerabilul Consistoriu diecesan de dtto 11 Noembre 1896 Nr. 3195 A.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

Una a treia parte din toate venitele parohiali (15 jug. pământ.)

Cei ce doresc a reflecta la acest post sunt poftiți a-și trimite recursele lor, instruate conform Statutului organic și regulamentului pentru parohii până la termenul deschis — fiind adresate comitetului parohial — Oficiului protopresbiterat rês. rom. din Oravița montană.

2-3 [52]

Comitetul

In conțelegere cu protopresbiteratul tractual

Pentru ocuparea postului de învățatoriu la școala confesională gr. or. rom. din **Apadia**, protopresbiteratul Caransebeșului, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în Foaiia Diecesană.

Emolumentele:

1. Salariu în bani gata 600 coroane.
 2. Paușal pentru lemne de ars 64 cor.
 3. 2 jugere de pământ, cari aduc venit anual 70 cor.
 4. Intravilanul școalei de 1200° □, ce aduce venit 20 cor.
 5. Pentru conferințele învățătoresci 20 cor.
 6. Pentru scripturistica școlară 10 cor.
 7. Pentru servitoriul școalei 20 cor.
 8. Pentru participare la înmormântări câte 40 fil.
 9. Locuință liberă în edificiul vechiu al școalei.
- Concurenții își vor înainta petițiunile P. On. Oficiu protopresbiterat în Caransebeș în termenul indigitat.

Învățătoriu ales va fi îndatorat a purta cantoratul în sânta biserică, scripturistica comitetului și sinodului parohial și a compune socoțile bisericești și ale cultului.

Pentru servițiile învățătoresci prestate în alte comune comuna bisericească nu dă nici un fel de emolument.

Concurenții vor avea să se prezenteze în biserică în vre-o Duminică sau serbătoare.

Apadia în 29 Iunie 1902.

3--3 [49]

Comitetul parohial.

In conțelegere cu protopresbiteratul tractual.